

Gospodarski List

za kmetijstvo, svilorejo, obrtnijo in druge deželne potrebe.

zhaja 10. in 25.
vsakega meseca.

Velja za pol leta
1 goldinar a. v.

Izdaje ga c. k. kmetijska družba goriška.

TEČAJ II. V Gorici dne 10. februarja 1870. LIST 3.

Zapopadek: 1. oznanilo, 2. dalje, 3. dalje, 4. Kako imamo ravnati z vinom po vinovrenje in kdaj in kolikokrat moremo vino pretočiti. 5. Kako imamo obrezati mlado drevo pri presajenju, 6. Ali je voda rastlinstvu koristna? 7. Kmetijski novičar, 8. govor, ravnatelj kmetijske šole;

Oznanilo

Podpisano predsedništvo naznanja, da bode občni zbor, za kteriga je bil odločen dan 21. t. m., ker niso še razglaseni računi preteklega in preudarki stroškov za tekoče leto po naših časopisih, kakor zahteva en član naših pravil, še le dne 7. šušča t. l. ob 11. uri predpoldne, in vabimo torej vse častite ude da blagovolijo se vdeležiti te seje, pri kateri se bo na podlagi novih naših pravil obravna valo:

1. Volitev predsednika in podpredsednika.
2. Odborovo poročilo o njegovem delovanju l. 1869.
3. Letni račun štroškov v l. 1869.
4. Prevdarek stroškov za l. 1870.
5. Predlogi glavnega odbora o zadevi deželne kmetijske šole.
6. Imenovanje novih udov.
7. Predlogi posameznih družbenikov.

Od c. kr. kmetiske družbe

v Gorici 4. svečana 1870.

Predsednika namestnik:

CORONINI

Tajnika namestnik:

Pasqualis.

O hlevskem in o rudskem ali umetnem gnoju.

(dalje)

Hlevski gnoj je v vednem razpadu, razkrojenji, v zemlji in on postane s časoma rahlja stvar, katero imenujemo prst (humus). Ta prst stori zemljo rahljo, toraj hlevski gnoj stori zemljo rahljo. Ravno tako je v zemlji hlevski gnoj luknjičast (poros) in ta lastnost ga stori sposobnega da mokroto na—se vleče in jo tudi dalje časa ohrani.

Te lastnosti nima umetni rudski gnoj, ker njega prejme zemlja že o raznih kemijskih zvezah, in ker je že razkrojen, ni mogoče pričakovati enakih vspehov kot od hlevskega gnoja.

Vendar nikakor mi ne zametavamo umetnega rudskega gnoja, mi sami smo prepričani, da je koristen; ali temu vendar ne moremo pritrditi, da zamore popolnoma nadomestiti hlevski gnoj. V pravi primeri s hlevskim gnojem, hasne rudski gnoj zemlji, posebno če zemlji manjka rudskih snov, katere ji hlevski gnoj ne more podeliti.

K sklepu naj nam bo dovoljeno še opomniti, da čujmo na naše gnojšča, v katerih nam bo še naloga veliko pisati, ker hlevski gnoj ima vse lastnosti izverstnega gnoja in če preskerbimo, da še človeško blato dobro porabimo, smemo se nadjati, da bomo imeli obilno dobrega gnoja, kateremu pa, če bo preiskava zemlje zahtevala, hočemo dodjati nekoliko rudskega gnoja, da vsestransko vstrezamo zemlji, ktera nas redi.

Ali je koristno trte v nogradih grubati.

(dalje)

Če hočemo trto grubati, moramo skopati globoko grapo in denemo nekoliko dobre sprstenine, namesto skopane mrtve zemlje na dno, in potem se na to trtno deblo, brez da bi se nje spodnje korenine potrgale, varno v grapo vloži in lepši mladike se po grapi razpeljejo in z dobro prstjo pokrijejo.

Gotovo je dobiček velik od grubanja, staro trtje se namreč pomladi, ker po grubanja se ne izkoplje trta; le zemlja krog nje se toliko ograbi, da se ves stari les z vsimi očesi zadnjeletne mladike v zemljo položi. Opomnimo le, da jama mora biti dosti dolga in široka, da lahko potrebni gnoj zraven trsja v njo spraviti zamoremo. Pogrubane očesa zadnjeletne mladike, kakor tudi spijoče očesa starega lesa se kmalo okoreničijo in potlej močnejši ženo. Navadno je, da ima trsje več zadnjeletnih mladik in pri pogrubanju takih trt dosežemo, da se trta pomladi in pomnoži, ker vse mladike lahko po grapi razpeljemo in tako lahko celi vinograd pomladimo. Pri grubanju slednič še opominjamo posebno varnost, ker hitro se staro in kerhko deblo pokvari, vkerhne, če je grapa preozka. Posebno je treba skrbeti, da ostanejo pri grubanju vse tertine korenine nepokvarjene, tudi ne smemo grubati v deževnem vremenu, ker lahko se zatepe ali zablata zemlja pri

trti, ktera gotovo rahlo zemljo zahteva. Tudi grubajmo vselej tako globoko, da se ne pride z nobenim tudi nar. globokejšim okopanjem do njih. Golovo že lastnost trte nam kaže, da naj jo grubamo navkreber, kar je njeni natori primerno.

Ravno tako ni pravo, koj posebno v težkem svetu grubenice popolnoma zazuti. Treba je solnea, ktero ogreva očesa, in če posebno v težki zemlji koj popolnoma zagrnemo trte v takih grapah, lahko se zgodi, da očesca mladik koreninčine ne poganjaje in delo je vničeno. Vidimo toraj veliko korist grubanja pri trtoreji, ker z grubanjem ravno zamorimo vse stare nograde pomladiti, ali semterije, slabe, operhjlive nerodovitne trte s tem, da nji sosedno trto, ktera ima več mladik, pograbamo, in tako ono nadomestimo, in če bi se ne dalo ravno popolnoma v enem letu to doseči mogoče bo v prihodnem letu, ko pogrubane trte zopet pogrubamo. Želimo le, da je grubanje trt splošno in da bi vsi tisti vinorejci, kteri imajo v nogradih nektare slabe trte, hoteli na grubanje misliti, ker po tej poti polagoma bi lahko celi vinograd pomladili, brez da bi mogli stare trte izkopati in jih z mladimi nadomestiti. Ravno tako kakor se posamezne trte pogrubajo, je navada tudi krepke mladike, ki so nizko na trtnih deblih zrastle, pogrubati in sicer v podobi čerke. Stem se dobijo vsred trtnih verst nove grubenice, ktere so tudi prav rodovitne.

Kako imamo ravnati z vinom po vinovrejni in kdaj in kolikokrat moramo vino pretakati?

(po Dr. Nessler - ju)

Navadno se stavi vprašanje, kdaj in kolikokrat imamo vino pretočiti! Mislimo, da prejemu vprašanji ne moremo zadostevati, če dan in tudi ne, če clo mesec naznanimo, ravno tako drugemu vprašanji, če ktero število zapišemo.

Vinorejec more čuti na prvo vinovrenje, on more na gorkoto in druge razmere paziti, in mora umeti, svoje vino dobro poznati. Žalostno je, da splošno ravnaajo vinorejci pri pretakanji vina bolj oziraje se na tek lune kot na gorkoto, pri kateri je vino prvo vrenje storilo, da se bolj gleda na gotovi dan v pratiki, kot na lastnost vina. Resnica je, da je stopna gorkote pri prvem vinovrenji posebne važnosti. Vsak vinorejec zna, da vrenje pospešuje gorkota. Tako post. kaže skušnja, da

pri gorkoti od 5 stopin *R.* je v osem in sedemdesetih dnevih komaj dve tretjine ($\frac{2}{3}$ toliko sladkorja povrelo, kot pri 14 stop. v 19 dneh. Če je toraj trgatav bila v merzlem vremenu, je vrenje počasno in vino po tem takem je komaj konec mesca svečana sposobno, da ga pretočimo. Če je pa bilo vrenje pri gorkoti od več stopinj, post. 12 stopinj, je vino lahko že v mescu decembru sposobno, da ga pretočimo. Če presnamemo vino, katero še ni popolnoma izvirelo, v sod, katerega smo zažgali s žveplom. S vidimo, da žveplena kislina (0) vstavi vrenje; vino se včisti, žveplena kislina sčasoma zgine; ali kmalu, ko postane gorkejša vreme, začne vino zopet vreti in postane motno. Če zopet vino presnamemo v zažvepleni sod, vstavimo vrenje, pa le za nekoliko časa; in tako se zgodi, da mnogokrat nektera vina vedno postanejo motna, posebno če jih prestavimo iz mrzlih v gorke klete; in to gotovo od tod, ker ni vinu priložnost dana, popolnoma izvreti. Če je vino popolnoma povrelo, lahko včasih več mesecev ostane na drožji, ali to vender mi ne svetujemo, ker skušnja kaže, da vino, če ostane na drožji, postane vlečljivo, posebno če nastopi velika gorkota. Skušnja spričuje, da vino na drožji stoječe je postalo vlečljivo, ono pa, ki se je pretočilo je ostalo dobro. Če ima vino dovelj grenkozagoltnosti, ni nevarnost vlečljivosti, vender ko je vino postalo vlečljivo, ne pomaga nič, če ravno mu grenkozagoltnosti dodjamo.

Poprašajmo torej po katerih vodilih nam je ravnati pri vinu?

Gotovo treba je skrbeti, da je pri prvem vinovrenji prava mera gorkote. Če hočemo, da vino vre pri 8 stop. *R.*, treba bi nam bilo, vedno skrbeti, da v kletih s primočjo leda ohranimo to nizko gorkoto.

Gotovo torej bi vino pozno dovrelo, in potem bi se moglo ravnati tudi s pretakanjem. Ali veliko lažje večo stopinjo gorkote vedno enakomerno ohraniti, kar je med vrenjem posebno potrebno in tako smemo reči da je gorkota od 12 stopinj naj pripravnejša pri prvem vinovrenji za južne kraje, kjer je gorkota o času trgatve še velika. Treba je vender skrbeti, da vino vedno pri enaki stopinji gorkote vre in zagotovljeni smemo biti, da bo naše vino dobro izvirelo in lahko ga bomo pretočili hitro ko se včisti.

Veliko se govori in prička, če je pri pretakanji vina kaj ležeče na vremenu ali ne? Mi bi rekli, da. Po dokončanem vrenji vina, najdemo v drožji in v vinu nekoliko ogelnokislone in seer kolikor nižja je gorkota in kolikor večja je teža tekočine in tiskanje zraka.

Ko gorkola raste in tiskanje zračno pada se vzdigne ogelno-kislina in gre z drožjem na kviško. Če toraj pri gorkem vremenu pretakamo, je nevarnost veliko večja da se vino skali.

Nekteri trdijo, da je umno in dobro vino do prihodnje jeseni pustiti na drožji, ali mi temu ne moremo pritrditi, ker lahko se v drožji kaj pripeti, kar zamore vinu škodovati. Nekteri pustijo luščine in pelke vinskih jagod brez petljev v vinu in toraj ostanejo tropine pomešane z drožjem, in to stori, da se drožje ne razkroji tako lahko ker ravno tropine storé, da je drožje rahlo; in ktem še to, da vino iz tropin dobi grenkozagoltnost ktera nasprotuje vlečljivosti vina.

Toraj čujmo na vse to, da bomo o pravem času pretakali vino.

Na dve reči treba je še opomniti; to je na majhne rastlince ktere se na površji vina napravijo, in na železo, ktero je na notranji strani sodov nepokrito.

Mi znamo, da se na površji vina napravijo majhne rastlince, ktere ravno tako kakor birsa, to je plesnoba na vinu (kan), vinski cvet v oglenokislino spremenijo ktera vbeži, ktere ali pa kakor rastlince kisa spremenijo vinski cvet v jesihokislobo, toraj vino, ne slabejše, temveč tudi kislejše storijo, in gotovo je vsakemu umnemu vinorejcu znano, de je neobhodno potreba vinske sode vedno polne imeti da vino pred zrakom varujemo. Kakor hitro zapazimo da so se napravile take rastlince, ali kan na vinu, moramo hiteti, da jih odstranimo. Kan je na površji vina. Če mi toraj vino v sod dolijemo ponavadno brez posebnih pripomočkov, tako se zmeša kan z vinom in pade polagoma na dno, kjer se razkroji in s tem vinu zabavlja.

Umno je torej povesod, kjer je mogoče vino v sode dotakali z livom, kateri globoko v vinu pod kan seže in gotovo bo prišel kan na vrh do vehe in mogoče je potem ga odstraniti.

Ravno tako veliko škoduje železo vinu, kar bi kdo smešno imenoval. Ali preiskujmo in hitro nam se reč razodene. Navadno je, da na znotrajni strani vratice je glava vretničice, železna in nepokrita od lesa; če torej mi sod zažgemo z žveplom, vidimo da železo skor vso žveplenokislino povžije, in namen žvpljenja je vničen, ker mogli bi ravno doveršiti s žveplenjem, da plesnjobo zadušimo; k tem pa tudi vino potem dobi neprijeten duh in okus po smerdiljivih jajcih. Gotovo je torej treba skrbeti, da je vse železo na notranji strani soda do-

bro pokrito v lesu, ker mnogotere skušnje spričujejo, da je vino ravno iz tega ozira slabejše postalo.

Kako imamo obrezati mlado drevo pri presajenji.

Navadno je ko presadimo drevo, da mu nekoliko prirežemo korenine in verh. Pri jesenskem presajenji, se drevesam le korenine prirežejo, verhne mladike pa še le spomladi, ko začno drevesa muzgo gnati.

Pri spomladanskem presadenji ne porežemo koj korenine in mladike. Namen in vzrok tega, da v jeseni ne poržemo mladike, je v tem, da prirezana mladika lahko v hudi zimi za eno ali dva očesa požebe in se potem lahko posuši, kar pa spomladi ni se bati.

Vedno imamo paziti, da so korenine in verh drevesa v pravi primeri to je, da, če je korenina močna, tudi je lahko verh močen, da so mladike bolj dolge; če je pa korenina revna, le slaba, se morejo ravno tako mladike močno prikrajšati, ker slabotna korenina ne bi bila v stanu, potrebni živež dovaževati tako razprostrtemu verhu z mnogimi mladikami in treba je toraj le nektare, n. pr. tri mladike pustiti, ktere prikrajšamo na, 4 očesa.

Če ima drevo le eno močno ali tako imenovano srčno korenino brez postranskih koreninic, tako ne prerezavajo, le, če je pri presajenji s kopanjem nekoliko ranjena, se jo gladko prireže.

Nekteri vertnarji povežejo tako korenino s trakom in sicer krogasto in ga nategnejo močno, da v kožo vreže. To prisili korenino, da ona na vsakem kuščarji traka napravi otok iz katerega mnogo majhnih koreninic požene, in to, ker se korenina dobro razprostre, pospešuje rast drevesa.

Če ima drevo srčno korenino in mnogo stranskih koreninic, je treba srčno korenino prirezati na 4—5 palcev druge stranske pa na 6—8 palcev, in vsi poškodovani deli korenine se morejo odstraniti.

Vedno more sadjorejec dobro vse to premisliti, ko presaja drevesca, in rvano tako mora razsoditi, kaki vrh naj bo imelo drevo. Če ima drevesce, ktero presajamo, vrh, ki ima mnogo mladik, treba je vse tiste mladike odstraniti, ki niso pripravne storiti lepi vrh drevesu, in 3 ali 4 naj lepše in pripravnejše mladike pustimo, in ena med temi naj je, če mogoče, ravno v sredi med unimi tremi, in ta kateri je v sredi se prikrajša, ali prireže na 6—7 očes uni pa na štiri,

Mi vidimo torej da pri presajenji drevesc lahko tako vrh prirežemo, kakor želimo, da bi potem drevo imelo vrh in podobo. Vedno pa naj bode priporočeno, kar homo obrezovali, da od spodej gori prirezujemo da bo rana od dežja in solnca oberjena in se ložej zaceli. Prav koristno in potrebno je, rane vselej z voskom zamazati.

Ker je v časih tudi že veliko drevo treba presaditi. opomnimo, da to naj se stori po zimi, ko je zemlja zmrzla, da se prst z koreninami prenese, pa veje moramo mu prav močno prikrajšati, in jih moremo v pravo primero z korenino staviti.

Slednič omenimo, da če oreh presajamo, mu moremo stranske veje odrezati, nikoli pa mu ne smemo vrhno mladiko prikrajšati, ker tista rana se mu ne zaceli zavoljo velikega stržena in začne potem les se sušiti. —

Kmetijski novičar.

Našim čast. bralcem dobroznani, mnogozasluženi, in visokocenjeni grof Potocki se je ministerstvu kmetijstva odpovedal. On je bil v Avstriji prvi minister kmetijstva, ki je djansko podpiral kmetijstvo v vsih razdelkih, kar je gotovo vsakteremu, dobro znano. Vsim deželam in gotovo posebno tudi nam ostane izverstni mož v blagem spominu. Slava mu!

Na mestu grofa Potockija je imenovalo Njih Veličanstvo za ministra kmetijstva gospoda d.r. Banhans-a, dosedajnega sekejskega vodja v ministerstvu notrajstva.

Govor gospoda d.r. Ohlsen-a ravnatelja kmetijske šole pri svečanosti dne 25. januarja t. l. *)

Gospoda moja!

Pri taki lepi slovesni priložnosti, kakor je danes, ko svečano odpremo kmetijsko šolo, čutim se kot tujec med vami zelo ganjen, kajti došla mi je prvič čast od visoke deželne vlade, drugič pa važnost moje naloge. Nočem vas gospoda moja nadlegovati z dolgimi navdušenim govorom, kakor se sploh pri takih priložnostih spodobi, kajti zadržuje me dobra volja, in če čem po pravici reči, takega mi moj značaj ne pripušča. Vse dni mojega življenja sem bil prepričan, da djanjá v vsakem obziru več veljajo, nego besede i da so govori o prvih močnejši od nar navdušenih govorov.

*) Vsed želji gosdoda d.r. Ohlsena priobčujemo ta govor in scer, ker je iz rekel željo, da prav zvesto prestavimo njegovi govor, smo popolnoma vse tu priobčili.

Jaz spoznavam, da si govornik z nevdušenim govorom pri ljudstvu dobro mnenje i vljudnost prisvoji. Doždalj še nikol nisem iskal vljudnosti, i tudi zdaj družega ne iščem, kakor spoštovanje, to tudi od vas pričakujem zmirom več da bom mojo nalogo, ktero so mi naložili, s tem da so me poklicali k takej važni in težavni naprednosti. Že to je velika čast za me da so me poklicali iz Italje moje ljubljene domovine, da bi ustanovil in vravnaval to kmetijsko šolo; in jaz popolnoma prepričan te velike časti, hočem vse natanko dovršiti, da bom namen kterega mi je visoka vlada izročila natanjko dovršil. Vedno hočem dobro paziti na mojo nalogo i si vedno prizadevati, storiti vse, kar je potrebnega, da bo ta šola vbrodila obili sad, ki ga od nje pričakujemo.

K tem hočem opaziti posebno dve reči: „

Prvič opazim na nauk, kteri zamore dovseči svoj namen, in kteri naj bo priprost pa temeljit; drugič na postave, brez ktere mislim da ni mogoče dobrega nauka za pratično življenje. Vidoma na prvi opazek bom naj bolj za napredek posnemal nemce, kajti to deželo smemo imenovati izgled vsega, kar nauk i učenost obsega. Kar zadeva postave, tako že naprej omenujem, da na bom pregledal najmanjšega prelomljenja reda. Jaz bom dober, pa trden v mojem sklepu, ljubezniv, pa ne milostljiv ker sem popolnoma prepričan, da na takih učiliščih samo znamenje predobrote i prizanesljivosti velikokrat delate za pogin. Po tem se hočem jaz ravnati, in nadjam se da bodem tako mojo dolžnost dopilnil kolikor zadevaje deželo tolikor tudi družine, ktere so izreje svojih sinov tej šoli izročile. Za gotovo se nadjam, da me bode v tem delu podpiralo čvrsto učiteljstvo te šole, dobrovoljni pridni učenci, (slavno) deželno zastopstvo, velikozasluzna c. kmetijska družba, in od c. k. vlade spodbujen, — nastopim s polnim zaupanjem in srečno želeč tistega trenutka kterega bo ta šola pokazala z mnogim nasledki kteri bodo krona tistim, kteri so pripomogli k vstanovljenji tega učilišča. Taki srečen vspeh bode tudi za me obilno zadostilo, ktero mi bode moj trud poplačalo, i zavesť da sem jaz s svojo pomočjo k časti poknežene grofije Goriške in Gradiščanske pripomogel, bo za moje marljivo življenje ena naj večih pridobitev. Da je pa moje upanje temeljito, naj bode v dokaz posebno ugodna lega te dežele za kmetijstvo kakor tudi važnost poljedelstva semega za se, i tudi važni pomen kmetijstva za razvitik vsakega ljudstva.

 Naznanja se, da ima c. kr. kmetijska družba še 25 unč semena od zdravih svilnih črvičev. Kdor ga dobiti želi, naj se oglasi v teku tega mesca pri C. kr. kmetijska družba v Gorici.